

SILKKITEHTAAN NAISET

ENSI-ILTA 31.8.2024

ALUN PERIN SAKSALAISTAUSTAISEN KURT WREDEN Helsingin Vallilaan vuonna 1933 perustama Suomen Silkkiteollisuus Ab tarvitsi nopeasti lisätilaa ja jo vuonna 1934 Tikkurilaan nousi uusi värjäämö, kutomo 1935 ja vielä 1936–37 tehdasta laajennettiin jokivarteen. Tuolloin nimi muuttui Tikkurilan Silkki Oy:ksi ja Silkkitehdas oli syntynyt.

Pääasiassa tehtaalla valmistettiin tekosilkkiä, puun selluloosasta valmistettua raonia eli viskoosia, välillä puuvillan kanssa sekoitekankaana. Alussa tuotettiin muoti- ja vuorikankaita sekä mm. verhomateriaalia, Sodan aikana telttä- ja laskuvarjokangasta armeijalle.

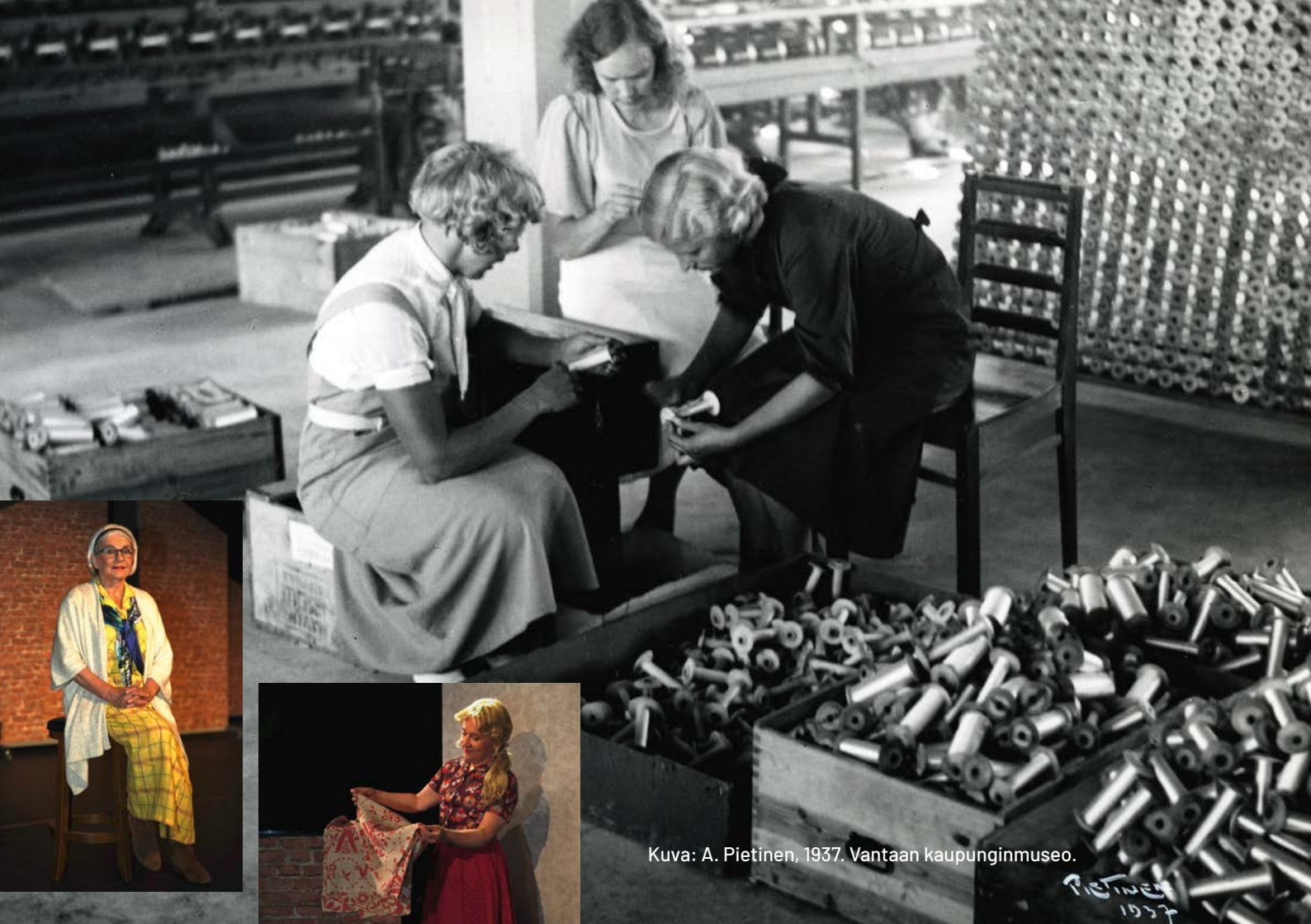
Sodan jälkeen romahtanut silkkityyppisten kankaiden kysyntä toipui vasta 50-luvulla, ja Silkin tuotteet levisivät koteihin oman myymälän ja kangaskauppojen voimin. Tehdasta laajennettiin mm. uudella kutomolla, mutta suuret investoinnit johtivat lopulta kilpailukyvyyn heikkenemiseen. Tehdas myytiin Suomen Puuvillatehdas Oy:lle vuonna 1958.

Tehtaan taiteellisina suunnittelijoina toimivat vuosien varrella mm. Kaarina Koivumäki, Saara Hirvisalo, Timo Sarpaneva, Maija Lehmus, Ulla Löfgren ja Ceci Söderlund. Työsopimuksella mallistot rajattiin ainoastaan tehtaan käyttöön ja tekstiilitaiteilijat esittelivät töitään tekstiilitapahtumissa eri puolella maailmaa sekä mannekiinikiertueilla.

Silkkitehdas alueen suurimpana työnantajana tarjosi usealle pitkäaikaisen toimeentulon, mutta vaati myös työntekijöiltä veronsa. Tekstiilipöly, kuumuus ja melu aiheuttivat haittoja eikä tapaturmiltakaan välttytty. Tehtaalla oli kuitenkin oma terveydenhuolto, säästökassa työntekijöille myönnettäviä lainoja varten, asuntoja työntekijöille ja johdolle sekä lapsille leikkipaikkoja. Vapaa-ajan toimintaa järjestettiin lapsille ja aikuisille, joista suosituin oli vapaapalokunta.

Vähitellen tehdas siirtyi synteettisiin kankaisiin ja 70-luvulla mallistoon tulivat erikoiskäsitellystä laskuvarjokankaasta valmistetut vanutäytteiset Finn Marin -lämpöasut. Kangastuotanto tehtaalla lopetettiin 1977 ja lipputuotanto 1988. Viimeisenä sulki ovensa lipputehtaan myyntikonttori 1996.

Kuva: A. Pietinen, 1937. Vantaan kaupunginmuseo.

Pietinen
1937

KÄSIKIRJOITTAJAN SANAT

Silkkitehtaan naiset pohjautuu todelliseen elettyyn historiaan ja kokemuksiin tehtaassa, jonka alkuperäinen nimi oli Suomen Silkkiteollisuus Oy ja viimeinen Tikkurila Oy.

Silkkitehdas on tärkeä osa Vantaan ja Tikkurilan historiaa. Se oli aikanaan todella merkittävä työllistäjä ja tehtaan korkea piippu tunnistettava alueen maamerkki.

Tehtaan entisten työntekijöiden haastatteluissa toistuu riuska ja positiivinen ote työhön ja elämään, menttiin ei meinattu. Tämä eteenpäin menemisen meininki puhutteli minua kirjoittajana. Suurin osa haastatelluista koki työn ja työyhteisön tärkeäksi osaksi elämäänsä. Me-henki ja yhteistoiminta myös työaikojen ulkopuolella mainitaan monissa anekdooteissa. Työ oli monelle tärkeä osa identiteettiä ja ylpeyden aihe.

Silkkitehtaan naiset pohjaa dokumentaariseen materiaaliin, mutta ei ole dokumentti. Se on fiktiivinen teos, jonka kaikilla henkilöillä on keksityt nimet. Teos on draamallinen kokonaisuus, joka on innoittunut Silkkitehtaan värikkäästä historiasta ja siellä työskennelleiden kertomuksista. Oli todella kiinnostavaa päästä sukeltamaan tähän maailmaan ja kirjoittaa siitä.

**Näytelmäkirjailija
Hanna Ryti**

Kankaan suunnittelija: Kaarina Koivumäki

OHJAAJAN SANAT

Yhteisöllisyys sen monissa muodoissa on tässä produktiossa noussut esiin. Jo ensimmäiset muistikuvani lapsuudesta Hyvinkäällä ovat hyvin yhteisölliset. Kodin yhteisön tarjosi turvallinen perhe. Yhdessä ystävien kanssa meni suurin osa päivistä ja aamulla kun lähdettiin, äiti ja isä eivät aina edes tienneet milloin illalla palattaisiin. Lähimetsissä leikittiin rosvoa ja poliisia, leikkikentällä nepattiin pikkuautoilla, luisteltiin, juostiin kilpaa, hiihrettiin ja kesällä uitiin päivittäin. Kännyköitä ei ollut ja oltiin kaikki kavereita kaikkien kanssa.

Sama yhteen hiileen puhaltaminen jatkuu edelleen teatterimaailmassa. Tässäkin produktiossa jokainen antaa omaa parastaan, parhaan lopputuloksen saamiseksi ja yhteisön puolesta. Yhdessä venytään välillä myös omien rajojen ulkopuolelle.

Silkkitehtaan tarinat koskettavat, koska tehdas kokosi seiniensä sisään työyhteisön, jonka moni koki perheekseen. Tehdasperheessä ja yhteisessä arjessa viihdyttiin.

Kuinka riemuisaa olikaan lukea ja kuunnella Vantaan kaupunginmuseossa näitä tehtaan työntekijöiden tositarinoita! Ja kuinka lähelle tehtaan historiaa pääsin, kun sain hypistellä käsissäni tehtaalla tuotettuja kankaita ja vaatteita! Huomasin, kuinka tärkeä tehdas oli paitsi työntekijöille myös Vantaan kaupungille.

Tässä siis kaikille teille ripaus muistoja, hetkiä, tuokionkuvia ja pieniä suuria tarinoita. Tietenkin kera kauniiden sävelmien!

**Ohjaaja
Osku Heiskanen**

TEATTERI VANTAAN UUSI KANTAESITYS SILKKITEHTAAN NAISET ON KUNNIANOSOITUS TIKKURILAN SILKIN ENTISILLE TYÖNTEKIJÖILLE

Teatteri Vantaan Silkkisalisiin tulee tänä syksynä ensi-iltaan Silkkitehtaan naiset. Esityksen ohjaaja Osku Heiskanen, käsikirjoittaja Hanna Ryti sekä säveltäjä-muusikot Tuija Rantalainen ja Merja Ikkela ovat luoneet yhdessä muun taiteellisen tiimin kanssa ihastuttavan musiikillisen kudelman Tikkurilan Silkin tehdasmuistoista. Näyttämölle sovitetun tarinan loimilankoina soivat varta vasten teokseen sävelletyt upeat laulut. Laulujen sanat Hanna Ryti ja Kanerva Salomaa.

Vuonna 1934 perustetun Tikkurilan Silkkitehtaan tuotteet olivat maailmanlaajuisesti tunnettuja ja tehdas tarjosi elannon sadoille työntekijöille perheineen, monille koko työuransa ajan. Tikkurilan Silkkitehtaalla jo vuodesta 1996 toimineessa Teatteri Vantaan Silkkisalissa tehdään musiikillinen sukellus tehtaan värikkäisiin vaiheisiin. Historiallisen materiaalin ja haastattelujen pohjalta syntyi esitys, jossa kutoutuvat yhteen tehtaan kehityskulku ja tehdaslaisten elämäntarinat.

Silkkitehtaan naiset -esitys onkin kunnianosoitus Silkkitehtaan menneiden sukupolvien naisille. Kantaesityksen ensi-ilta on lauantaina 31.8. klo 14, Vantaalla vietettävien Valtakunnallisten kotiseutupäivien yhteydessä. Samalla juhlitaan viisikympistä Vantaata, jonka juhluvuoden ohjelmistoon esitys kuuluu.

TYÖRYHMÄ JA ESITYKSET

Valloittavat näyttelijät: **Ritva Oksanen, Anne Nielsen ja Teijo Eloranta**

Teksti: **Hanna Ryti**

Ohjaus ja koreografia: **Osku Heiskanen**

Muusikot ja laulujen säveltäjät: **Merja Ikkela ja Tuija Rantalainen**

Laulujen sanat: **Kanerva Salomaa ja Hanna Ryti**

Puvustus ja maskeeraus: **Terhi Ursin**

Puvustusassistentti: **Emmi Malmström**

Tekniikka sekä valo- ja äänisuunnittelu: **Esko Paavola**

Lavasterakennus: **Markku Launiainen / LMK-Osarakenne**

Kuiskaaja: **Arla Hyytiäinen**

Esityksen kesto: n. 2h, sisältäen väliajan

Silkkitehtaan naiset kantaesityksen ensi-ilta Silkkisalissa lauantaina 31.8.2024 klo 14.

Muut esitykset to 5.9. klo 19 / pe 13.9. klo 19 / la 14.9. klo 14 /
pe 27.9. klo 19 / la 28.9 klo 19 / ke 2.10. klo 19 / ke 9.10. klo 14 /
la 19.10. klo 16 / la 26.10. klo 14 / ti 29.10. klo 19

Lämmin kiitos kaikille Tikkurilan Silkin tuotteita lainanneille esitystä ja näyttelyä varten:

Hilkka Örn, Anneli Jäske, Seija Harlamov, Anu Kainulainen, Vaula Vuorela, Riitta Tallgren, Eija Niemimaa, Raija Mattlin, Aino Heikkinen, Aulikki Ojala, Eija Mäkinen, Anja Helasuo, Teija Anderson, Ritva Kotilainen, Anneli Jäppinen, Paula Lappalainen, Leena Soini ja Tuula Eklöf

Lämmin kiitos myös

Virpi Hämeen-Anttilalle, Ansu Kivekkäälle, Sampo Suihkolle ja Vantaan kaupungille sekä Vantaan kaupunginmuseolle.

LAULUT

Kevään lapsi

säv. Merja Ikkelä, san. Kanerva Salomaa

Hälytys-Erkki

säv. Merja Ikkelä, san. Hanna Ryti

Laulu kankaantekovaiheista

säv. Tuija Rantalainen, san. Hanna Ryti

Ompelijan laulu

säv. Merja Ikkelä, san. Kanerva Salomaa

White Christmas

säv. ja san. Irving Berlin, suom. "Kullervo"

Aamust' iltaan

säv. Merja Ikkelä, san. Kanerva Salomaa

Ongintakilpailut

säv. Merja Ikkelä

Onnettomuus Silkkitehtaalla

säv. Tuija Rantalainen

On the sunny side of the street

säv. Jimmy McHugh

Täällä tuttuja enää ei nää

säv. Tuija Rantalainen, san. Hanna Ryti

Näen kuvia

säv. Merja Ikkelä, san. Kanerva Salomaa

Työtoverin menehtyminen

säv. Merja Ikkelä

Tikkurilan lämpöpuku

säv. Tuija Rantalainen, san. Hanna Ryti

Tsemppii sulle Eira

säv. Tuija Rantalainen, san. Hanna Ryti ja
Tuija Rantalainen

Loppulaulu/He tulivat portista

säv. Merja Ikkelä, san. Kanerva Salomaa

SILKKITEHDAS-SUOMI -SANASTOA

Jacquard -kankaat

Laadukkaita, kudottuja kuviollisia, yksi- tai monivärisiä kankaita, joiden kuvioinnit vaihtelevat kauniista lehti- ja kukkakuvioista graafisempiin ruuduilla ja raidoilla leikkittelyyn. Jacquard-kankaat käyvät niin arki- kun juhlapukeutumiseen. Kankaita käytetään monesti eri materiaalien sekoituksia tuomaan kankaaseen näyttävyyttä, tekstuuria sekä kestävyyttä.

Spandex

Kumimainen kemiallinen kuitu, jolla on vertaansa vailla oleva venyvyys ja lujuus.

Raionsilkki

Viskoosi on muuntokuiduista yleisin, ja sitä valmistetaan yleensä eri puulajeista, mm. koivusta, kuusesta, männystä ja eukalyptuksesta, mutta myös bambusta. Viskoosia on aikojen saatossa kutsuttu myös nimillä raion, tekosilkki ja chardonnnet-silkki.

Nylon

Polyamidi eli Nylon on tekokuitu, jota valmistetaan maaöljystä. Nylonin kaupallinen matka alkoi hammasharjoista, myöhemmin kuitu tuli tunnetuksi mm. naisten nylon sukista ja sukkahousuista.

Perlon

Synteettistä nylonia, jonka saksalainen kemisti kehitti vuonna 1938. Perlon valmistetaan yhdistämällä materiaalit tiiviiksi ja pitkäksi ketjuksi, mikä johtaa kuituihin, joilla on suurempi vetolujuus ja vahvuus.

Orion

Sileäksi kudottua kestäväää 100 %:sti kierrätetystä polypropeenista valmistettua kangasta.

Teryleeni

Polyesteri, synteettinen kuitu, joka tunnetaan myös kauppanimillä teryleeni, dacron ja mylar.

Kaikki muistavat varmasti teryleenihousut, joustavat ja rypistymättömät mitkä pysyivät hyvin muodossaan sekä märkänä että kuivana.

Niidet ja loimilangat

Ovat kangaspuissa tai kutomakoneissa osia, jotka siirtävät kankaan pituussuuntaisia loimilankoja eri viretasoihin, jotta poikittainen kudelanka kulkisi kullakin syöttökerralla juuri oikeiden loimilankojen yli tai ali riippuen halutusta sidoksesta. Niidet ovat pystysuoria jäykkiä naruja tai sauvoja, joiden keskellä on niidensilmä eli reikä, josta loimilanka pujotetaan kulkemaan.

Raportti

Tarkoittaa yhtä kuviokertaa, jota toistamalla kuvio saadaan jatkumaan kankaan pinnassa yhtenäisenä.

Yhden raportin pituus voi olla alkaen 62 senttimetriä.

Sapluuna

Mallilevy, jonka reikien avulla painettiin kuvioita kankaaseen.

Reikäkortti

Yksi vanhimmista tavoista koneellisesti käsiteltävän tiedon tallentamiseen. Reikäkortti on yleensä vakiomuotoinen neliskulmainen kartonkipala, johon oli tallennettu tieto kankaaseen kudottavasta kuvioista.

Huoltokonttori

Jääne ajoilta, jolloin palkat maksettiin käteisellä.

TIKKURILAN LÄMPÖPUKU

Kaupungissa, maalla, mäessä ja jäällä
aina on Tikkurilan lämpöpuku päällä!
Minä käytän Tikkurilan lämpöpukua
Perhekin käyttää Tikkurilan lämpöpukua
Naapurikin käyttää Tikkurilan lämpöpukua
Kaikki käyttää Tikkurilan lämpöpukua

TEATTERI VANTAA

Silkkitie

Tikkurilantie 44 / Silkkitie 5
01300 Vantaa
09 836 1919
www.teatterivantaa.fi

Etukannen kuva: Mitro Härkönen
Esityskuvat: Esko Paavola
Esitteen taitto: RiimuRaami
Paino: AM Digipaino / AM Print Oy